

1. Uzupełnij poniższe porzekadła związane ze zwyczajami Sobótkowymi:

- *Gdy Jan ochrzci wszystkie
już nie zrobią nikomu szkody.*
- *Na świętego Jana
bywa wezbrana.*
- *Świętojanki kiedy padną, w równiach się pokładną.*
- *Gdy święty Jan łakę kosi
byle deszcz uprosi.*
- *Gdy Jan ochrzci wszystkie wody
już nie zrobią nikomu*
- *Gdzie sobótki, tam nie przeszkadzają.*
- *W święty Jan gdy pluszczą, się nie
wyłuszcza.*

2. Podaj nazwiska autorów oraz tytuły dzieł z których pochodzą zacytowane poniżej fragmenty:

<p><i>Radosna wrzawa i huczne oklaski Przyjęły zewsząd pierwsze ognia blaski, Na bór, daleko, spadła ćmów zasłona; Młodzież góralska, od płomieni prędsza, Stoi już, w koła tańczące spleciona, Jak obraz z cieni urodzony wnętrza. Dziewice w kwiatach, chłopcy z długim włosom, Gęśle i kobzy, fujarki i dudki , Wszystko to naraz uderzyło głosem I grzotnym krokiem do tańca sobótki.</i></p>	
<p><i>Gdy słońce Raka zagrzewa, A słowik więcej nie śpiewa, Sobótkę, jako czas niesie, Zapalono w Czarnym Lesie.</i></p>	

<p><i>Nadszedł dzień Kupały - święto w całym pogańskim obchodzone świątce, dzień Białego Boga dnia i światłości, na którego cześć paliły się ognie nad Adrią, nad Bałtem, nad Dunajem, nad Łabą, Wisłą, Dniestrem, Rodanem i Sekwaną. (...) Dzień Kupały - najdłuższy w roku, noc Kupały - najkrótsza, były jednym ciągiem wesela, śpiewu, skoków i obrzędów. I na tej górze świętej nad jeziorem, kędy się z sąsiednich mirów na Kupałę najwięcej ludu zbierało, już o wschodzie słońca z kąpieli wychodzące tłumy, przybrane w wieńce, poprzepasywane bylicą, postrojone ziołami kwitnącymi, otaczały starych gęślarzy. (...) Ze wszech stron widać było sunące sznurami niewiasty w bieli, całe w wiankach i opaskach zielonych, chłopaków w narzuconych na ramiona siermięgach. Zewsząd po gajach i lesie brzmiały przedśpiewy zwiastujące nocną uciechę. Nagotowane ogniska widać było u skraju lasu, pod dębami i głębiej jeszcze. Kamiennymi siekierkami łupano drzazgi na podpał.</i></p>	
<p><i>Nie znano kiedyś imienia Boga. Nikt darów nie niósł Mu do ołtarza. Mimo to Pan Bóg nawet dla pogan Piękno tej nocy już w Raju stwarzał</i></p>	
<p><i>Niemal natychmiast z drugiego brzegu odezwał się donośny głos ojca dziewczyny: - Cała rodzina już się zeszła u świętego dębu. Czekamy na ciebie. - Potem zawołał do Jana: - Szlachetny młodzieńcze! Powróć do nas! Weź za rękę Lilianę, pozwól się przyprowadzić do świętego dębu. Nadchodzi radosny dzień Kupały, wesele wam sprawimy i będziecie żyć jak mąż i żona. (...) Młodzi pożegnali się i każde wyszło na swój brzeg. Zbliżał się dzień czerwcowego święta. Ród pogański przygotowywał się do swawolnej świętojańskiej nocy. Zbierano chrust na ogniska, dziewczęta wiły wianki, gromadziły zioła na zaklęcia i do czarodziejskich kadzidel.</i></p>	

3.Z rozsypanek literowych ulóż tytuły baśni kociewskich:

a) ŻEOB LEOP

.....

b) JAWD EZZCRMKAA

.....

c) OIORZEJ ŁAPWOEZC

.....

d) NYIADRNWE KAPT

.....

e) ZCRAIC ADPŁOKE

.....

f) DŁYAAPZ MEAZK

.....

4. Jakich baśni dotyczą przedstawione poniżej ilustracje:

.....

.....

Zofia Gąsiorowska

Maria Jaworowska

5. Uzupełnij tytuły baśni kociewskich:

- a) Jak zamierzył się na
- b) Jak Jósiek ku
- c) Jak dobry Jankowi podarował
- d) O....., co z o grał
- e) Gotuj gotuj bo moje
- f) Kamienny skarszewskich

6. Podaj nazwiska autorów oraz tytuły poniższych obrazów.

7. Połącz bohaterów z tytułami baśni.

- a) błękitnowłosa Nogatka, zielonowłosa Leniwka, dziwożony, przypołudnice
- b) stajenny Bogusz, stary Dzieżądź, starszyzna wsi
- c) starościanka Domasława, Marylka (córka gniewskiego sędziego), Anna z Tczewa
- d) Bartłomiej Bronicz, Henryk z Bąkowa, Jan z Turzy, wojska krzyżackie
- e) myśliwy Milan, młynarz, Miryca, Czarny Pan, Błękitna Wiedźma, Borasz
- f) Grzegorz Materna, Szymon Materna, Marcin – czeladnik garbarski, Eberhardt Ferber
- g) rybak Wojtach, Fran, brat Helmut, sąd zakonny, wdowa po Jonie

- 1) *Zdrada w zamku*
- 2) *Zaloty pana Stanisława*
- 3) *Pomruki z ciemnego dna*
- 4) *Rozbójnicy z Lisiej Góry*
- 5) *Czarochoy i skorc*
- 6) *Gniew siostrzanych fal*
- 7) *O upartym wole*

8. Połącz postać z opisem.

- a) SMANTEK (SMĘTEK)
- b) FARMAZON (FARMAZYN)
- c) KRAŚNIAK
- d) ZMORA
- e) ŻYTNI DZIAD
- f) ROZTRĘBACH
- g) BOROWA CIOTKA
- h) WIESZCZ (UPIÓR)
- i) CZART

1) Bohater wielu kociewskich opowiadań; człowiek, który zaprzedał duszę diabłu, podpisując dekret własną krwią; często utożsamiany przez lud z wolnomularzem; jego znakiem rozpoznawczym była ostro zakończona broda

2) Zdaniem kociewskiego ludu, istota odpowiedzialna za niespokojny sen; zwykle miała postać człowieka; ofiarę swą atakowała, posuwając się po śpiącym od stóp do piersi i chwytając go za gardło

3) Leśny duszek, który zgodnie z wierzeniami ludowymi, wchodził nocą do chat, by ogrzać się przy palenisku

4) Człowiek, który powstał z grobu; wierzą, że po śmierci pożera on ubranie, które ma na sobie, następnie wdrapuje się na wieżę kościelną i bije w dzwony, zwiastując śmierć swym najbliższym; sposobem zabezpieczenia się przed nim miało być ucięcie mu głowy, owinięcie jej pakułami i ułożenie u jego nóg

5) Uważany niegdyś za jedno z bóstw pomorskich; z czasem zepchnięty w wierzeniach ludowych do roli diabła; uznawany przez Kociewiaków za zło, zwiastujące ludzkie nieszczęście

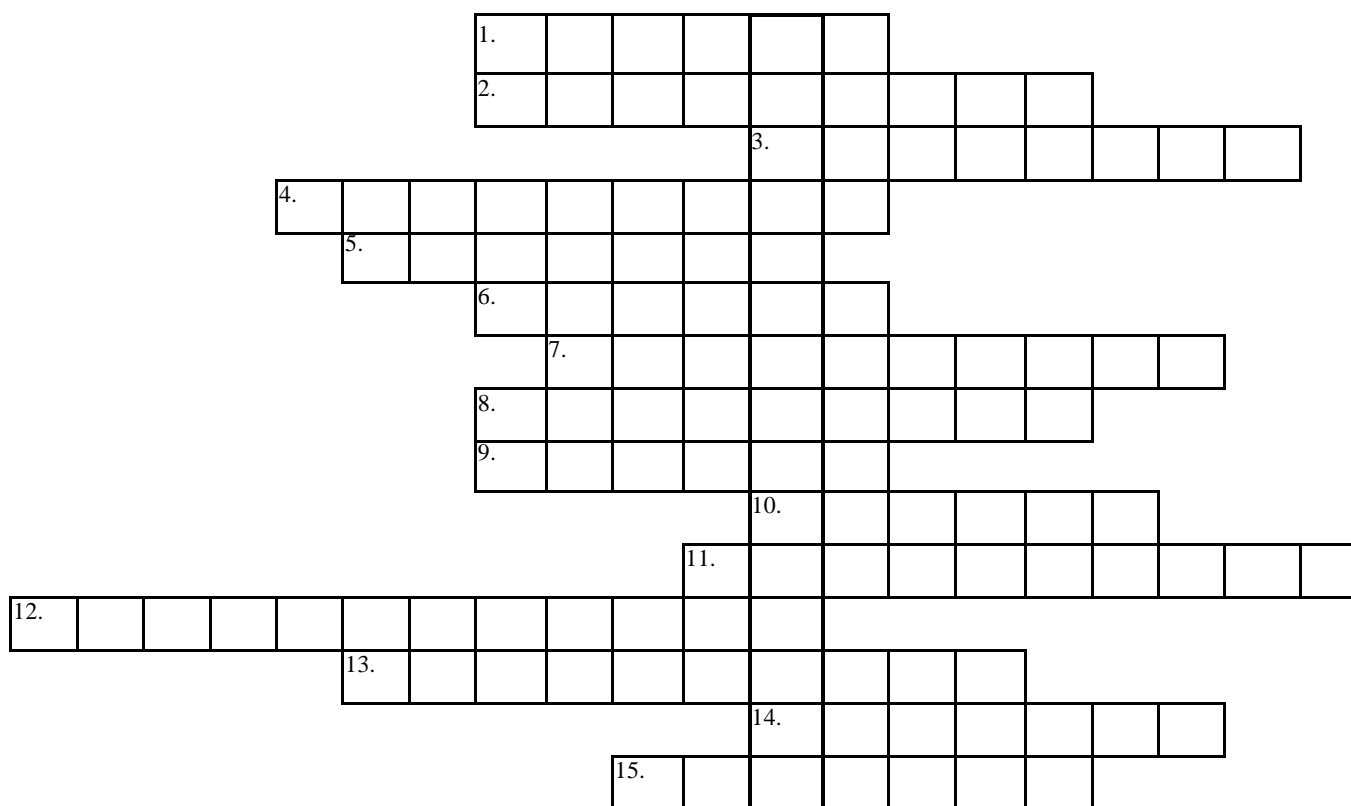
6) W demonologii północno-kociewskiej, staruszka wręczająca przejeżdżającym przez bór rodzicom podarki dla ich dzieci

7) Demon zbożowy, pilnujący, by nikt bez potrzeby nie wchodził w zboże i nie deptał kłosów; posiadał umiejętność zamieniania dzieci w mak aż do czasu zakończenia żniw

8) Karzeł; drobny duch domowy wielkości noworodka; wyglądem przypominający człowieka; istota posiadająca umiejętność zamieniania w rzeczy cenne przedmiotów pozbawionych jakiegokolwiek wartości; to on był zdaniem Kociewiaków odpowiedzialny za różnego rodzaju schorzenia wieku dziecięcego

9) Zgodnie z wierzeniami ludowymi demon ścigający nieochrzczone dzieci

9. Rozwiąż krzyżówkę.

1. Pani – tytuł legendarny znajdujący się w zbiorze podań kociewskich Romana Landowskiego
2. Zwany diabelskim ptakiem; zgodnie z popularnymi na Kociewiu wierzeniami ludowymi, przy zderzeniu z twardym przedmiotem zmieniał się w smołę
3. Kociewska nazwa czarownic
4. Ludowa nazwa lebidki pospolitej
5. Zgodnie z hipotezą Edwina Rozenkranza feudał od którego imienia wywodzi się nazwa Derszewo
6. Ojciec Graży – legendarnej kapłanki świątyni Swaroga
7. Książę Pomorza Gdańskiego, najstarszy syn Mściwoja, znanego również pod imieniem Mszczuj oraz Mestwin
8. Córka Henryka Borwina II, księcia meklemburskiego
9. Książę lubiszewsko-tczewski
10. Znana z baśni kociewskiej dziewczyna zamieniona w kamień
11. Córka Sambora II, późniejsza królowa Danii, tytułowa bohaterka popularnego podania kociewskiego
12. Głaz narzutowy o obwodzie 8 m, leżący w Wierzycy nieopodal Pelplina
13. Książę (namiestnik) świecko-lubiszewski; to z jego nadania pod koniec XII wieku joannici pojawili się na Pomorzu Gdańskim
14. Jezioro zwane Kociewskim Morzem
15. Pospolity na Kociewiu krzew ciernisty, zgodnie z wierzeniami ludowymi, służący do odpędzania diabła

10. O jakie miejsce chodzi?

a) Mała osada położona w województwie kujawsko-pomorskim; na wschód od niej znajduje się duży głaz narzutowy, zwany diabelcem (obwód 24,5 m, wysokość 3,5 m); zgodnie z legendą głaz ten miał być niegdyś ołtarzem pogańskim, na którym składano również ofiary z ludzi

.....

b) Wieś zaliczana do najstarszych miejscowości na terenie Pomorza Gdańskiego; znajduje się tam głaz narzutowy o obwodzie 3,5 m i wysokości 0,95 m, który kształtem swym przypomina kobietę; głaz ten, jak pisał w roku 1883 A. Treichel z Polaszek, uchodził za zaczarowany; kilkakrotnie zamierzano go rozbić, ostatecznie jednak nikt nie chciał podjąć się owego wyzwania; podania głoszą, że gdy jeden ze śmiałków zdecydował się wywiercić otwór w kamieniu, dostrzegł wypływające z jego wnętrza krople krwi

.....

c) Znajduje się tam największy na Kociewiu głaz narzutowy (obwód 14 m, wysokość 2,2 m); jego niespotykane rozmiary od wieków wywierały na okolicznych mieszkańcach silne wrażenie; zgodnie z legendą, popularną w szczególności w okolicach Borów Tucholskich, ów głaz pozostawił na łące diabeł, który zamierzał zatarasować nim wejście do kościoła, przeszkodziło mu w tym jednak pianie koguta, zwiastujące świt; rzekomo do dziś widoczne są na kamieniu ślady po łańcuchu, którym posłużył się diabeł, chcąc przetransportować ogromnych rozmiarów głaz w okolice miejscowego kościoła.

.....

d) Głaz narzutowy o obwodzie 8m, który po dziś dzień leży w jednej z płynących przez Kociewie rzek; uznany za pomnik przyrody podlega prawnej ochronie; według podania diabeł chciał użyć owego kamienia do zniszczenia pobliskiej katedry, nie zdążył jednak wprowadzić w czyn swojego zamierzenia, przeszkodziło mu bowiem poranne bicie dzwonów

.....